

WYBRANE GATUNKI Z RODZINY *HAMAMELIDACEAE* W KOLEKCJI OGRODU BOTANICZNEGO UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO

Chosen species of the family *Hamamelidaceae* in the collection of the Botanical Garden of Wrocław University

Kunegunda LORENC

Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 23, 50-335 Wrocław

STRESZCZENIE

Rośliny uprawiane w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego reprezentowane są przez następujące rodzaje: *Hamamelis*, *Corylopsis*, *Fothergilla*, *Liquidambar*, *Sinowilsonia*, *Parrotiopsis*, *Parrotia*, *Fortunearia*, **Sycoparrotia*, *Sycopsis* (filia ogrodu w Wojsławicach). Szczególną uwagę zwrócono na rzadkie gatunki występujące w ogrodach i parkach.

WSTĘP

Liczne gatunki drzew i krzewów z rodziny *Hamamelidaceae* – oczarowate były szeroko rozpowszechnione na kuli ziemskiej w trzeciorzędzie. W pokładach trzeciorzędowych znajdowano odciski liści z rodzaju *Liquidambar*. Rodzina *Hamamelidaceae* ma charakter reliktowy, stąd wiele rodzajów monotypowych. Dziś jej przedstawiciele występują w niektórych rejonach subtropikalnej i tropikalnej Azji, Afryki i Ameryki. Do tej rodziny należy około 30 rodzajów i około 100 gatunków. Niektóre drzewa osiągają pokaźne rozmiary. Na przykład północnoamerykański *Liquidambar* – ambrowiec, z którego pozyskuje się balsamiczną żywicę (storax), dorasta do 45–50 m wysokości, a *Altingia excelsa* z lasów Sumatry i Jawy – nawet do 60 m. U oczarowatych pojedyncze liście ułożone są skrętolegle i często pokryte gwiazdkowatymi włoskami. Obupłciowe, jednopłciowe lub poligamiczne, najczęściej promieniste kwiaty zebrane są w groniaste, kłosowate lub główkowate kwiatostany. Okwiat jest zazwyczaj podwójny, rzadziej pojedynczy

(wówczas brak płatków korony), 4–5-krotny. Kielich zrośnięty z dolną, rzadziej półdolną, 2-komorową, 2-krotną zalążnią. Liczba pręcików wynosi od 4 do 32. Owocem jest zdrewniała torebka. U oczarów zawiera ona dwa nasiona z cienką warstwą bielma, które po dojrzeniu „strzelają” na odległość kilku metrów (występuje tu zjawisko autochorii).

OPIS GATUNKÓW

Do lat osiemdziesiątych w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego znajdowały się jedynie *Corylopsis* – 2 gatunki, *Hamamelis* – 3 gatunki i *Liquidambar styraciflua* L. W ostatnim okresie powiększono kolekcję przede wszystkim o gatunki monotypowe i taksony z rodzaju *Corylopsis*. Obecnie rodzina *Hamamelidaceae* – oczarowate reprezentowana jest przez następujące rodzaje: *Hamamelis*, *Corylopsis*, *Fothergilla*, *Liquidambar*, *Sinowilsonia*, *Parrotiopsis*, *Parrotia*, *Fortunearia*, **Sycoparrotia*, (*Sycopsis* w Arboretum w Wojsławicach – filii Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego).

Najpopularniejszymi przedstawicielami tej rodziny, a zarazem najliczniej reprezentowanymi są gatunki i odmiany z rodzaju *Hamamelis* – oczar. W kolekcji znajduje się aktualnie 5 gatunków i 16 odmian, z których większość została wprowadzona do uprawy w Ogrodzie Botanicznym na początku lat 90. *Hamamelis* – oczar ze względu na stosunkowo dużą odporność i łatwą uprawę jest w ostatnim okresie dostępny w handlu i propagowany (zwłaszcza jego liczne piękne odmiany) w nasadzeniach parkowych i ogrodowych.

Kolekcja rodzaju *Corylopsis* – leszczynowiec liczy 6 gatunków: *C. spicata* Siebold et Zucc. – leszczynowiec kłosowy, *C. pauciflora* Siebold et Zucc. – leszczynowiec małokwiatowy, *C. glabrescens* Franch. et Sav. – leszczynowiec nagi, *C. sinensis* Hemsl. – leszczynowiec chiński, *C. wilsonii* Hemsl., *C. willmottiae* Rehder et E.H.Wilson, *C. willmottiae* 'Spring Purple' w Wojsławicach. Kwitną co roku obficie i owocują (fot. 1).

Fot. 1. *Corylopsis pauciflora* Siebold et Zucc. – kwiatostan

Fig. 1. *Corylopsis pauciflora* Siebold et Zucc. – inflorescence

Pochodzący z Ameryki Płn. rodzaj *Fothergilla* – fotergilla reprezentowany jest przez: *F. major* (Sims) Lodd. – fotergilla większa i *F. gardenii* Murr. – fotergilla olszolistna (w Wojsławicach). *Liquidambar styraciflua* L. – ambrowiec balsamiczny rośnie w Ogrodzie od kilkudziesięciu lat, dając liczne odrosty korzeniowe. W 1991 r. sprowadzono *L. styraciflua* 'Worplesdon' (i 'Aurea' do Wojsławic). *Parrotiopsis jacquemontiana* (Decne.) Rehder, jedyny przedstawiciel rodzaju, z najokazalszymi podsadkami

w obrębie rodziny *Hamamelidaceae*, kwitnie wczesną wiosną każdego roku (fot. 2).

Fortunearia sinensis Rehder et E.H.Wilson i *Sinowilsonia henryi* Hemsl., jedyni przedstawiciele swoich rodzajów, od ponad 10 lat zakwitają każdej wiosny, a ich groniaste kwiatostany rozwijają się bardzo powoli (fot. 3).

W końcu marca tego roku po raz pierwszy zakwitł około 18-letni okaz *Parrotia persica* (DC.) C.A.Mey. – parrocji perskiej. Jej wszyszt-

Fot. 2. *Parrotiopsis jacquemontiana* (Decne) Rehder – kwiatostan

Fig. 2. *Parrotiopsis jacquemontiana* (Decne) Rehder – inflorescence

Fot. 3. *Sinowilsonia henryi* Hemsl. – kwiatostan

Fig. 3. *Sinowilsonia henryi* Hemsl. – inflorescence

kie gałązki obsypane były bardzo obficie niewielkimi, główkowatymi kwiatostanami o wystających, czerwonych pręcikach. **Sycoparrotia semidecidua* Endress et Anliker, mieszańiec międzyrodzajowy *Parrotia persica* **Sycopsis sinensis*, będący w kolekcji Ogródu od 10 lat, zakwita każdego roku, lecz nie zawiązuje owoców. Jako roślina wrażliwa na niskie temperatury jest okrywany na zimę i dzięki temu nie uległ uszkodzeniom nawet w czasie wyjątkowo długiej i mroźnej zimy 1995/1996 (fot. 4).

Fot. 4. **Sycoparrotia semidecidua* Endress et Anliker – gałązka z kwiatostanami

Fig. 4. **Sycoparrotia semidecidua* Endress et Anliker – branch with inflorescences

Fotografie wykonał dr Ryszard Kamiński
Photo by PhD Ryszard Kamiński

Kilka lat temu w Wojsławicach został posadzony zawsze zielony, wymagający okrycia na okres zimy *Sycopsis sinensis* Oliv., jednakże mocno przemarza co roku i jego dalsza egzystencja wydaje się być zagrożona.

W kolekcji wrocławskiego Ogródu Botanicznego reprezentowane są aktualnie niemal wszystkie rodzaje z rodziny *Hamamelidaceae*, możliwe do uprawy w naszej strefie klimatycznej. Walory dekoracyjne przedstawicieli tej rodziny uwidaczniają się szczególnie podczas kwitnienia, które u azjatyckich gatunków z rodzaju *Hamamelis* przypada na nietypową porę roku – zimę. Efektowne są również jesienne przebarwienia liści, np. u rodzajów *Liquidambar*, *Fothergilla*.

SUMMARY

Plants grown in the Botanical Garden of Wrocław University represent the following genera: *Hamamelis*, *Corylopsis*, *Fothergilla*, *Liquidambar*, *Sinowilsonia*, *Parrotiopsis*, *Parrotia*, *Fortunearia*, **Sycoparrotia*, *Sycopsis* (the last mentioned occurs in Wojsławice the branch of the Botanical Garden). Special attention is paid to species rarely found in garden and park plantings.

LITERATURA

- Cullen J. et al.** 1995, The European Garden Flora. Dicotyledones Part II, vol. IV. Cambridge University Press.
- Hutchinson J.** 1979, The families of flowering plants arranged according to a new system based on their probable phylogeny. Oxford, at the Clarendon Press, s. 224-225.
- Krüßmann G.** 1976–1978, Handbuch der Laubgehölze, Bd. I-III. Paul Parey, Berlin-Hamburg.
- Nowak T.J.** (red.) 1999, Index Plantarum polskich kolekcji dendrologicznych. Prace Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego 5(1): 17-223.
- Seneta W., Dolatowski J.** 1997, Dendrologia. PWN, Warszawa, s. 221-223.